

***HIBISCUS* L. – ЕКЗОТИЧНИЙ ГІСТЬ З ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ**

Васильцова І. В.

Уманський державний

педагогічний

університет імені Павла Тичини

Одним з актуальних питань ботаніки та декоративного садівництва є відбір гарно квітучих протягом тривалого часу рослин. У зв'язку з цим особливий інтерес для озеленення представляє рід *Hibiscus* L., представники якого мають тривалий період цвітіння з середини червня до кінця вересня.

Рід *Hibiscus* L. належить до родини Мальвових (*Malvaceae*). За різними джерелами рід налічує від 150 до 200 видів, деякі джерела вказують до 300 видів та близько 500 садових форм і сортів, які ростуть здебільшого в тропічних регіонах Південно-Східної Азії, зокрема Китаю та Індії, а також на островах Тихого океану. Життєві форми представлені травами, листопадними і вічнозеленими чагарниками, рідко – невеличкими деревцями. Листя чергові, овальної чи яйцеподібної форми, темно-зелені, блискучі з зубчастими краями. Квіти у більшості видів великі, витончені, з яскраво забарвленими віночками. Плід у вигляді коробочки, що розпадається на 5 стулочок, містить в собі багато насіння, найчастіше опушене або волокнисте [1].

Перші тропічні гібіскуси були описані голландським мандрівником і натуралістом Георгом Румфіусом і Гендрік ван Рідом в кінці XVII століття. Карл Лінней в 1753 році вперше дав наукову назву гібіскусу з червоними махровими квітками: він назвав рослину китайською трояндою (*Hibiscus rosa-sinensis*). Згодом вчені прийшли до висновку, що гібіскус, описаний Ліннеєм, не дикий вид, а гібридна садова форма, створена стародавніми садівниками – полінезійцями [2].

У 1731 році Філіп Міллер інтродукував гібіскус з червоними махровими квітками в ботанічному саду Челсі. Перші дослідження по міжвидовій гібридизації тропічних гібіскусів були проведені в 20-х роках XIX століття. На початку XX століття в багатьох ботанічних садах вже існували великі колекції різних форм цих рослин, а на початку 60-х років у Данії і Голландії активно розпочалася селекція китайської троянди. А

згодом у 1971 році був зареєстрований перший європейський сорт гібіскуса. З початку XVIII століття *Hibiscus* почали вирощувати у всіх ботанічних садах Європи [4].

У наші дні існує більше 5000 садових форм і сортів гібридного гібіскуса, що відрізняються ступенем махровості, розміром квіток, їх забарвленням. Колірна палітра гібіскусів незвичайно багата, його квіти – білі, жовті, рожеві, жовтогарячі, червоні, бузкові, фіолетові, коричневі, сірі і майже чорні! Пелюстки можуть бути відзначені плямами, цятками, штрихами, обрамлені по краю облямівкою або прикрашені “вічком” контрастного кольору [6].

На території України в культурі розводять такі інтродуковані види *Hibiscus L.*: у відкритому ґрунті – гібіскус сирійський (*H. syriacus*), гібіскус трійчастий (*H. trionum*), гібіскус гібридний (*H. hybridus*) та в закритому ґрунті – гібіскус китайський (*H. rosa-sinensis*).

Гібіскус сирійський (*H. syriacus*) походить з Китаю та Індії – це листопадне дерево (часто зростає у вигляді чагарників) з яскраво-зеленим листям і квітами різноманітного забарвлення, 6–10 сартиметрів в діаметрі, дуже схожі на квіти мальви. Росте гібіскус сирійський досить повільно, цвіте і плодоносить з трьох-чотирьохрічного віку, але може доживати до 100 років. Виростаючи, кущі стають більш зимостійкими й витримують короточасні пониження температури до 29°C морозу. Гібіскус сирійський добре росте на помірно зволжених суглинистих ґрунтах, легко переносить пересаджування і обрізання. Розмножується гібіскус сирійський живцями, щепленням та насінням. У культурі використовується для солітерних і групових посадок, створення живоплотів і алей [2].

Гібіскус гібридний (*H. hybridus*) отримано у Росії талановитим селекціонером Ф.Русановим в 40-50-х роках ХХ століття шляхом штучного схрещування і добору трьох північноамериканських видів. Його квіти дуже великі, за формою і розмірами, листки схожі на листя клена. До ґрунтів представники даного виду не вимогливі, досить посухостійкі, добре розвиваються на відкритих сонячних місцях. Размножуються вегетативно поділом кущів чи зеленими живцями, також можуть розмножуватися і насінням, однак при насінневому розмноженні рослини зацвітають на 2-3 рік. Використовують вид *Hibiscus hybridus* в декоративному садівництві для створення великих квіткових масивів і бордюрів.

Гібіскус китайський (*H. rosa-sinensis*) походить з Східної Азії та островів Тихого океану, та здавна традиційно культивується в кімнатній культурі.

Декоративний, вічнозелений чагарник або маленьке дерево до 4,5 м висотою з бурою, іноді майже чорною корою на здерев'янілих пагонах. Листя до 15 см довжиною, черешкові, яйцевидні або овальні, принаймні, у верхній половині. Квіти пазушні, поодинокі, на довгих квітконіжках, в основі їх знаходиться декілька лінійних приквітків. Віночок роздільний, до 10-12 см в діаметрі, п'ятичленний, різного забарвлення – від білого до жовтого і темно-пурпурового. Цвіте майже круглий рік. Квіти цвітуть лише один день, але при правильному догляді квіти з'являються з весни і до осені. Гібіскус китайський – відносно невибаглива рослина. Віддає перевагу яскравому сонячному освітленню або півтіні, вологому повітрю, хорошему поливу літом. Як відзначають деякі дослідники, гібіскус добре розмножується живцями і насінням. Гібіскус цінується за красу, невибагливість, швидке зростання: кущ із роками стає великим, розлогим з пишною кроною, і чудово підходить для оформлення просторих холів, фойє, зимових садів, офісів. [3, 5].

Таким чином види роду *Hibiscus* L. завдяки високим декоративним якостям, невибагливості до умов зростання є досить перспективними серед інтродукованих тропічних рослин відкритого та закритого ґрунту.

Виходячи з вище сказаного, слід ширше впроваджувати у ландшафтну архітектуру, декоративне сдівництво та озеленення України інтродуковані види та форми роду *Hibiscus* L.

Література

1. Белоусов Л.С., Редкие растения мира / Л.С Белоусов, Л.В. Денисова – М.: Лесн. Пром-сть, 1933. – 344 с.
2. Вальтер Г. Растительность земного шара. Эколого-физиологическая характеристика. Тропические и субтропические зоны / Г. Вальтер – М. : Прогрес, 1968. – 551.
3. Жоголева В. Г., Приходько С. Н., Черевченко Т. М., Рахуба Г. Й., Орлов М. Й., Главацкая О. М., Минченко Н. Ф. Цветы. Комнатные растения и декоративно-цветущие кустарниками. – К. : Урожай, 1978.
4. Залевская Е.М. Ритм развития гибридных гибискусов и опыт оценки их декоративных и хозяйственно-биологических признаков. Интродукция и акклиматизация растений / Е.М. Залевская – Ташкент : Изд-во АН Уз ССР, 1991. С. 36-41.
5. Капустян В. В. Наукові основи використання ботаніко-географічного принципу при інтродукції тропічних та субтропічних

рослин в умовах захищеного ґрунту // Інтродукція та збереження рослинного різноманіття / В. В. Капустян, О. В. Сидоренко, А. В. Капустян. – 2000. – Вип. 30 – С. 61-64.

6. Колесников А. И. Декоративная дендрология. – М.: Лесная промышленность, 1974, – 701с.

ЗАЯВКА НА УЧАСТЬ

у Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції
«Природничі науки в системі освіти»

Прізвище, ім'я, по
батькові _____

_____

_____

Учений ступінь, учене
звання _____

_____

Посада _____
_____

Установа _____
_____

Країна,
адреса _____
_____

Телефон _____
_____

Е-
mail _____
_____

Тема
доповіді _____
_____

Запланована
секція _____
_____

Дата « _____ » _____ 20 _____ р.